

Теорія і методика професійної освіти

Філімонова Ірина Афанасіївна,

аспірант,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Ключові компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців-технологів харчової галузі

У статті проведено аналіз проблеми переходу до компетентнісного підходу в підготовці бакалаврів харчової галузі в педагогічній теорії і практиці. Здійснено моніторинг досліджень, які розкривають зміст професійної компетентності майбутніх фахівців. Обґрунтовано структуру професійної компетентності в контексті інженерно-педагогічної освіти.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, професійна компетентність, фахівець-технолог харчової галузі.

Сучасність ставить перед освітою проблему вироблення способів гармонійного поєднання інтересів особистості і суспільства при виборі освітніх стратегій. Як вказується у Національній стратегії розвитку освіти на 2012-2021 рр., формування та розвиток фахівця, соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу можливий за умови створення ефективної цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок, а також досвіду самостійної діяльності й особистої відповідальності, тобто ключових компетенцій, які визначають сучасну якість змісту освіти [6].

Саме компетентнісний підхід забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця, є показником сформованості професійно необхідних знань, умінь, навичок, якостей, цінностей і практичного досвіду самостійної та пошуково-дослідної роботи.

Аналіз останніх публікацій. Останнім часом питання професійної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги дослідників. Сутність, структура, значення компетентнісного підходу в системі сучасної

освіти детально висвітлені у працях багатьох учених: Н.Бібік, І.Зимньої, Т.Майбороди, О.Овчарук, О.Пометун, А.Хуторського та ін. Проблеми формування професійної компетентності фахівців харчової галузі викладені в наукових дослідженнях О.Коваленко, Т.Лазаревої, П.Лузана, Н.Недосекової, Н.Сичевської, Л.Тархан, О.Щербак та ін. Проте, незважаючи на збільшення кількості наукових публікацій з проблем компетентнісного підходу, понятійний апарат, що характеризує суть цього підходу в професійній освіті, ще не достатньо обґрунтований. Немає науково-методичних розробок, що стосуються особливостей формування професійної компетентності майбутніх фахівців-технологів харчової галузі у вищих навчальних педагогічних закладах, викладачі яких не завжди уявляють, як можна реалізовувати компетентнісний підхід у навчанні.

Метою статті є аналіз поглядів на зміст і структуру професійної компетентності, обґрунтування педагогічної складової у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців-технологів харчової галузі.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науково-педагогічній літературі поглиблюються дискусії з приводу трактування професійної компетентності як педагогічної категорії. Для початку визначимося з науковими підходами до розуміння професійної компетентності педагога взагалі та фахівця-технолога харчової галузі зокрема.

В Енциклопедії освіти професійна компетентність розглядається як інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [3, с.722]. Як зазначає І.Зимня, професійні компетентності формуються в освітньому процесі відповідно до специфіки і завдань професії та характеризуються п'ятикомпонентною структурою, що містить: знання, досвід застосування, ціннісні ставлення, регуляцію, готовність [4, с. 15-16].

В. Синенко трактує професійну компетентність як інтегрування відповідного рівня його професійних знань, умінь, навичок, особистісних

якостей, що виявляються в результаті діяльності. Н. Бутенко у структурі професійно-педагогічної компетентності пропонує розрізняти такі компоненти: гуманно-особистісна орієнтація; системність бачення; технологічність; здатність взаємодіяти зі своїм і чужим педагогічним досвідом; креативність і рефлексивність [2, с. 33].

Підготовка майбутніх фахівців галузі знань «Педагогічна освіта» має багато напрямів. Одним з таких напрямів є підготовка фахівців-технологів харчової галузі як майбутніх викладачів спеціальних дисциплін. Тому доцільним в аспекті нашого дослідження буде розглянути сутність терміну «професійна компетентність» в контексті інженерно-педагогічної освіти.

Українськими провідними науковцями під керівництвом О. Коваленко в структурі професійної компетентності інженера-педагога виділені такі компетенції: методологічна, проектувальна, комунікативна, творча, менеджерська та науково-дослідна [5, с.144]. За твердженням Н. Брюханової професійні компетенції інженера-педагога набувають такого змісту: методологічна; креативна; нормативно-правова; технологічна; проектувальна; комунікативна; менеджерська [1, с. 10].

Український дидакт Л. Тархан з точки зору особистісного, процесуального і результативного підходів розглядає професійну компетентність інженера-педагога як якісну характеристику рівня оволодіння професійною діяльністю, що зумовлено глибоким знанням властивостей перетворюваних предметів праці, вільним оволодінням засобами виробництва і навчання, здатністю здійснювати складні види дій [9, с.15].

Російські науковці З.Сазонова, Л.Соколова стверджують, що інженерно-педагогічна компетентність це – інтегративна якість особистості інженера-педагога, яка формується і розвивається в процесі неперервної взаємодії двох його неподільних компонентів – інженерної і педагогічної компетентностей [7, с.63]. В структурі професійно-педагогічної компетентності Н. Кузьміна виділяє такі елементи: спеціальна і професійна компетентність в галузі дисципліни, що викладається; методична компетентність в галузі способів формування знань,

умінь і навиків у тих, хто навчається; диференційно-психологічна – в галузі мотивів, здібностей, направленості студентів; аутопсихологічна компетентність – в галузі переваг і недоліків власної діяльності і особистості педагога; соціально-психологічна компетентність – в галузі процесів спілкування.

На підставі проведеного аналізу розробок учених можемо констатувати, що загальна феноменологія професійної компетентності та її окремих видів знайшла відображення у великій кількості психолого-педагогічних досліджень, в яких науковці визначають сутність та зміст, виявляють соціальні, педагогічні, психологічні умови становлення даного феномену.

Висновки. Аналіз теорії та практики впровадження компетентнісного підходу показав, що він не лише змінює результативно-цільову основу професійної освіти, а й змінює сам тип навчання з його критеріями і процедурами, змістом, формами, методами, засобами, організацією відповідного освітнього середовища та діяльності в ній викладачів і студентів.

Усвідомлення значущості поняття професійної компетентності майбутнього фахівця, розуміння її суті й структури сприятиме не тільки вдосконаленню навчально-виховного процесу, а й підтриманню професійної кваліфікації майбутнього фахівця відповідно до науково-технічного та соціально-економічного прогресу суспільства.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі можуть бути пов'язані з визначенням рівнів розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців-технологів харчової галузі.

Список використаних джерел:

1. Брюханова Н.О. Концептуальні положення проектування системи педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів [Текст]/ Н.О. Брюханова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2012. – Вип. 34-35. – с. 8-13.

2. Бутенко Н. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 31-39., с. 33-37
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Зимняя И.А. Интегративный подход к оценке единой социально-профессиональной компетентности выпускников вузов / И.А. Зимняя, Е.В. Земцова // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С. 14-19.
5. Коваленко О.Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу: Монографія / Коваленко О.Е., Брюханова Н.О., Мельниченко О.О. – Харків: УПА, 2007. – 162с.
6. Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/4455.pf>
7. Сазонова З. Инженерная педагогика: от теории к практике / З. Сазонова, Л. Соколова // Высшее образование в России. – 2008. – № 10. – С. 62-70.
8. Сичевська Н. С. Формування професійних компетенцій майбутніх спеціалістів харчової промисловості / Н. С. Сичевська // Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю Незалежності України, 25-26 жовтня 2011 р., м. Львів. – Львів, 2011. – С. 118-120.
9. Тархан Л.З. Теоретичні і методичні основи формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тархан Ленуза Запаївна. – К., 2008. – 40 с.